

FYLKESMANNEN I ROGALAND UTDANNINGSAVDELINGA

TILSYN MED HAUGESUND KOMMUNE

TIDSPUNKT: Våren 2007 Vår ref: 07/230

**KOMMUNENS
ADRESSE:** Haugesund kommune, Postboks 2160 5504 Haugesund

KOMMUNENR: 1106

TILSYNSGRUPPE: Kjell Ivar Dversnes og Vivild Omdal Bredal

**KONTAKTPERSON
I KOMMUNEN:** Rådgiver Jan Svendsen

Hjemmel for tilsynet:

Opplæringsloven § 14-1 andre og tredje ledd, jf. delegasjonsrundskriv F-16/04 fra UFD og delegasjonsbrev datert 02.03.05 fra Utdanningsdirektoratet.

Tema for tilsynet:

Tilsynet skal kontrollere om skoleeier oppfyller lovens krav til gratis grunnskoleopplæring, jf. opplæringsloven § 2 - 15, og om skoleeier har et forsvarlig system for å ivareta lovkravet, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.

Fylkesmannen avdekket følgende under tilsynet:

- **Avvik 1: Haugesund kommune har ikke et system som hindrer at det blir innkrevd egenandeler ved arrangement i skolens regi**
- **Avvik 2: Haugesund kommune har omgått gratisprinsippet ved å gi kollektiv permisjon for elever ved turer**

Merknad:

- **Haugesund kommune har en uklar praksis omkring dugnadsarbeid og økonomisk innsamling av midler**

Kjell Ivar Dversnes
tilsynsleder

Vivild Omdal Bredal
Førstekonsulent

Innhold:

1. Innledning
2. Dokumentgrunnlag
3. Gjennomføring
4. Avvik
5. Merknader

1. Innleiing

Rapporten er utarbeid etter tilsyn i alle kommuner i Rogaland.

Det ble ført tilsyn med:

- Opplæringsloven § 2-15

Formålet med tilsynet var å vurdere om kommunene følger regelen om rett til gratis offentlig grunnskoleopplæring i opplæringsloven § 2-15, og om skoleeier har et forsvarlig system for å ivareta lovkravet, jf. opplæringsloven § 13-10 andre ledd.

Tilsynet inngår som en del av tilsynsvirksomheten hos Fylkesmannen og er hjemlet i opplæringsloven § 14-1, jf. rundskriv F-06-04 og delegasjonsbrev av 02.03.05 fra Utdanningsdirektoratet

Tilsynsteam og tilsynsmetode

Tilsynsteamet hos Fylkesmannen har bestått av førstekonsulent Vivild Omdal Bredal og rådgiver Kjell Ivar Dversnes.

Fylkesmannen gjennomfører tilsyn etter ulike metoder. Tilsynet ble denne gangen gjennomført ved spørreskjema til alle kommuner. Vi bad kommunene svare på konkrete spørsmål vedrørende gratisprinsippet.

Disse spørsmålene ble stilt:

1. Hvordan informerer kommunen/skolene de foresatte om retten til gratis grunnskoleopplæring?
2. Hvordan finansierer kommunen/skolene andre aktiviteter/ekskursjoner som blir gjennomført i regi av skolen? Krever noen aktiviteter at elevene har særskilt utstyr?
3. Hvordan blir eventuelle avslutningsturer eller - samlinger for 10. trinn organisert og finansiert?
4. Praktiserer skolene i kommunen ordninger med for eksempel "klassekasse"? Hvordan blir dette i tilfelle organisert, og hvordan blir midlene brukt?
5. Har kommunen utarbeid felles retningslinjer for hvordan skolene skal følge opp § 2-15, og er disse rutineene i tilfelle skriftliggjorte?
6. Hvordan sikrer kommunen seg kjennskap til skolene sin praksis i forhold til opplæringsloven § 2-15?

Eventuelle funn ved tilsynet blir formulert som avvik og/eller merknader.

- **AVVIK** blir definert som mangel på oppfylling av krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift.
- **MERKNAD** gjelder forhold som ikke blir omfatta av definisjonen for avvik, men som Fylkesmannen mener det er nødvendig å påpeke slik at kommunen kan bedre forholdene.

Forhold som er definert under avvik, **skal** utbedres innen 15. september 2007. Forhold som er definert under merknad, bør utbedres.

2. Dokumentgrunnlag

Følgende dokumenter er lagt til grunn:

- Opplæringsloven
- Forskrift til opplæringsloven
- Ot. prp. 94 (2001-2002)
- Inst. O. nr. 43 (2002-03)
- Rundskriv F-14-03
- Brev fra Fylkesmannen til kommunene 15.1.07
- Oppfølgingsbrev fra Fylkesmannen til kommunene 29.3.07
- Svar fra kommunene på brev av 15.1.07 og 29.3.07

3. Gjennomføring

Tilsynet omfattet følgende aktiviteter:

Varsel om brevtilsyn:	15.01.07
Oppfølgingsbrev	29.3.07
Svar fra kommunene:	våren 2007
Saksbehandling hos fylkesmannen:	mai - juni 2007

4. Avvik

- **Avvik 1: Haugesund kommune har ikke et system som hindrer at det blir innkrevd egenandeler ved arrangement i skolens regi**

Avvik fra: Opplæringslova § 2-15, jf. § 13-10.

Lovkommentar:

Gratisprinsippet innebærer at kommunen ikke kan kreve betaling for undervisningsmateriell og aktiviteter som er nødvendige for å gjennomføre grunnskoleopplæringen i samsvar med lov og forskrift. Eksempel på slike aktiviteter er utgifter til transport, kost og losji i sammenheng med leirskoleopphold eller andre tematurer, og eventuelle transportutgifter eller utgifter til inngangsbilletter ved ekskursjoner og nødvendig transport i skoletida til svømmehall og bibliotek.

Kommunen kan heller ikke kreve at elevene eller deres foresatte skal dekke utgifter til aktiviteter som foregår utenom ordinær skoletid, når disse aktivitetene er ledd i at skolen gjennomfører oppgavene i samsvar med lov og forskrift.

Avviket er basert på følgende observasjon:

Ifølge opplysninger fra kommunen blir turer på 10. trinn arrangert av foreldrene, men det er en rekke forhold som viser at turene er i skolens regi: Lærer deltar med ansvar og ekstra lønn, det er mulighet for faglig for- og etterarbeid, skolens ordensreglement gjelder på turen, skolen legger turene til rette så de oppnår en sosialpedagogisk effekt av turen og elever som ikke deltar, får annet pedagogisk opplegg. Totalt sett blir det å regne som en tur i skolens regi, der kommunen ikke har anledning til å kreve betaling fra foreldre. I tillegg opplyser kommunen at skolen ikke har sikret at gavene er frivillige og anonyme.

- **Avvik 2: Haugesund kommune har omgått gratisprinsippet ved å gi kollektiv permisjon for elever ved turer**

Avvik frå: Opplæringsloven § 2-15, jf § 2-11

Lovkommentar:

Ordlyden i § 2-11 regulerer ikke permisjoner for grupper av elever. Paragrafen kan ikke brukes når turen er en del av grunnskoleopplæringen. Hensynet bak regelen er at det skal være mulig for foresatte å ta ut elevene fra den obligatoriske grunnskoleopplæringen utenom skolens ferier. Både ordlyden og hensynet bak regelen tilsier at bestemmelsen ikke kan brukes slik at det blir en omgåelse av gratisprinsippet. Kommunen kan derfor ikke innvilge permisjon for en gruppe elever med hjemmel i opplæringsloven § 2-11.

Avviket er basert på følgende observasjon:

Kommunen oppgir i sin informasjon til Fylkesmannen at to skoler har gitt elevene kollektivt fri ved avslutningsturer.

5 Merknader

- **Haugesund kommune har en uklar praksis omkring dugnadsarbeid og økonomisk innsamling av midler**

Ut frå opplysningene kommunen har gitt, er det uklart om dugnadsarbeid og økonomisk innsamling av midler er reelt frivillige. Hvis dette ikke er reelt frivillig, er det å regne som et avvik. Kommunen opplyser at ved en skole leverer foreldrene en ”frivillig pengesum (men som regel avtalt beløp, men noen gir mer)”. Det kan tolkes som at alle foreldrene blir bedt om å gi et minimumsbeløp, og det vil i tilfelle innebære et brudd på gratisprinsippet.